

НЕОБХОДИМА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ВСЕКИ ПАРК ЗА ПОПЪЛВАНЕ В БАЗАТА ДАННИ ЗА ЗАЩИТЕНИТЕ ТЕРИТОРИИ (ЗТ)

Категория на защитената територия (ЗТ) - Природен парк

Наименование на ЗТ - "Странджа"

Стари имена (ако има) – Народен парк "Странджа"

Дата на обявяване на ЗТ – 24 януари 1995 година

Цел на обявяване – дългосрочното опазване на уникалната природа във водосборите на реките Велека и Резовска и осигуряване на устойчиво социално-икономическо развитие в района.

Номер на Заповед и Държавен вестник – обявен със заповед № РД-30/24.01.1995 г. на Министъра на околната среда, обнародвана в ДВ бр. 15/1995; прекатегоризиран в Природен парк "Странджа" със заповед № РД-350/14.07.2000 г.; заповед № РД-25/18.01.2001 г. за промяна в площта на парка.

Площ – 116 068,5 ха (при обявяването площта е била 116 136,2 ха)

РИОСВ - Бургас

Международни договорености, обявяващи определен статус на ЗТ:

- Конвенция по опазване на дивата Европейска флора и фауна и природни местообитания (Берн, 1979г.) - ратифицирана от Р България на 25.01.1991г., влязла в сила на 01.05.1991г.
- Конвенция за биологичното разнообразие (Рио де Жанейро, 1992г.) - ратифицирана от Р България на 29.02.1996г.
- Конвенция по международната търговия със застрашени растителни и животински видове (CITES; Вашингтон, 1973г.) - влязла в сила в България на 11.05.1991г.
- Конвенция за световното наследство (Париж, 1972г.) - влязла в сила в България на 17.12.1975г.
- Конвенция за влажните зони от международно значение (Рамсар, 1971г.) - влязла в сила в България на 24.09.1975г.

Режим на конкретната ЗТ – ограничителен, включващ комплекс от забранени дейности и насочващи мерки.

Забранени дейности:

- ползване на дивите растителни и животински ресурси в размери и по начини, които да застрашават съществуването на видовете, да намаляват биологичното разнообразие или да нарушават нормалното функциониране на природните екосистеми;
- сечищна форма на стопанисване на високостъблените букови гори с подлес от зеленика;
- внасяне на чуждоземни диви растителни и животински видове, подвидове и форми;
- изграждане на промишлени обекти - източници на замърсяване на въздуха, водите и почвите или свързани с преработката на опасни вещества;
- събиране, съхранение и обезвреждане на опасни отпадъци и внасяне на всякакви отпадъци.

Насочващи мерки:

- осигуряване на устойчиво ползване на горските ресурси, включително на страничните горски продукти (билки, плодове) и запазване на типичната за района растителност;
- поддържане на числеността на дивеча, съобразно възможностите на местообитанията;
- запазване предназначението и характера на стопанисване на земеделските земи и опазването им от увреждане и замърсяване;
- трайно запазване и подобряване на почвеното плодородие;
- опазване на биоразнообразието в ливадите и пасищата;
- опазване на местните породи домашни животни и културни сортове растения и производството на екологично чиста продукция.

Местоположение на ЗТ - Съгласно административното деление на Р България територията на парка попада изцяло в Бургаска област, община Царево - землищата на гр. Царево и гр. Ахтопол и на селата Варвара, Синеморец, Резово, Бродилово, Кости,

Българи, Кондолово, Изгрев, Велика и Фазаново; община Малко Търново изцяло и община Приморско - част от землището на с. Ново Паничарево.

Администрация – Основни отговорни институции за управлението на ПП “Странджа” на държавно ниво са МОСВ и НУГ-МЗГ, на регионално ниво са РИОСВ-Бургас и РУГ-Бургас, а на локално ниво – Дирекцията на ПП “Странджа”, петте държавни лесничейства и една дивечовъдна станция, действащи в парковата територия (ДЛ “Царево”, ДЛ “Кости”, ДЛ “Звездец”, ДЛ “Малко Търново”, ДДС “Граматиново” и ДЛ “Ново Паничарево”) и общинските ръководства на общините Малко Търново и Царево.

Дирекцията на ПП “Странджа” започва своята дейност като Управление на Народен парк “Странджа” със заповед на Комитета по горите през 1996 г. Впоследствие се трансформира в Дирекция на природен парк “Странджа”, която понастоящем се оформя като основен координиращ орган на територията на парка. За изпълнение на функциите си ДПП разполага с щат от 11 човека: директор и пряко подчинени на него експерти и главни специалисти. Към момента ДПП разполага със следния щат: експерт по научна и консервационна дейност, главен специалист по биологично разнообразие, главен специалист по устройство и уредба на парка, главен специалист по туризъм и рекреационна дейност, експерт по връзки с обществеността и образователни програми и завеждащ офис на дирекцията в Бургас.

Към Дирекцията е създаден Консултативен съвет, като съвещателен орган по въпроси, свързани с управлението и развитието на парка. В него са включени представители на основните институции и правни субекти на територията.

План за управление

Планът за управление на Природен парк “Странджа” е разработен от БШПОБ в изпълнение на задание от 26.05.1999 г. на МОСВ и с финансовата подкрепа на Правителството на Конфедерация Швейцария, представлявано от Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество. Представен е през декември 2002 г. и през април 2003 г. протече обществено обсъждане на Плана за управление.

Име

Природен парк “Странджа”

Местоположение

Природен парк “Странджа” се намира в югоизточната част на България, Бургаска област. Територията му граничи на изток с акваторията на Черно море, на юг с държавната граница с Р Турция, на запад с ДЛ “Средец” и на север с ДЛ “Ново Паничарево” и ДДС “Ропотамо”.

ПП “Странджа” обхваща част от община Царево – землищата на гр. Царево и гр. Ахтопол и на селата Варвара, Синеморец, Резово, Бродилово, Кости, Българи, Кондолово, Изгрев, Велика и Фазаново; община Малко Търново изцяло и община Приморско - част от землището на с. Ново Паничарево.

Географско положение

Природен парк “Странджа” е разположен в югоизточната част на България. Територията му обхваща българската част от Странджа планина, водосборите на реките Велека и Резовска.

Релеф

Релефът на ПП “Странджа” е хълмист и нископланински. Около 38% от неговата територия е с надморска височина 0-200 м, 60% с надморска височина 200-600 м и около 2% с надморска височина над 600 м. Най-широко са разпространени територии с надморска височина между 200 и 300 м.

Най-висок връх на територията на парка в българската част на Странджа е вр. Градище (710 м н.в.), разположен на югозапад от гр. Малко Търново. Северната граница на парка минава по рида Босна, където се открояват върховете Ехичкиите (491 м н.в.), Босна (453 м н.в.) и Папия (502 м н.в.).

Характерни за територията на парка са заоблените форми, стръмните и врязани речни долини, на места ждрелоподобни (р. Велека, р. Младежка). Речните тераси са развити относително слабо и на места фрагментарно. Представени са от заливна тераса, първа незаливна и много рядко по-високи тераси. За дълбокото врязване на речните долини

значение имат и последните залежавания, през които нивото на Световния океан е спадало с няколко десетки метра. За това свидетелстват удавените долини на всички пряко вливащи се в Черно море реки. Лиманът на река Велека, например, продължава около 8 километра навътре в сушата. За геоморфоложките процеси значение имат и неотектонските движения. Крайбрежието потъва на места с няколко милиметра годишно, докато други части от района се издигат, за което са свидетелство цокълните речни тераси.

Карстовият тип релеф е характерен за онази част от парка, която е изградена основно от карбонатни скали. Той е проявен като повърхностен и дълбочинен карст с разнообразни форми: кари, въртопи, понори, каверни и различни по големина и сложност пещери.

Поради високата залесеност на територията и наличието на устойчиви магмени скали денудационно-ерозионните процеси като цяло са слабо развити.

С изключение на някои ограничени по-слаби участъци морското крайбрежие на Природния парк "Странджа" се отличава със сравнително добра устойчивост на абразията. Свлачищните явления са характерни за сравнително малко терени в парка. Ясно проявени срутища и каменопади могат да се наблюдават само по най-стръмните скални откоси (по северните части на Босненския рид, по склоновете на Малкотърновския плутон и др.)

Таблица 1

за разпределението на дървопроизводителната площ на природния парк според наклона на терена

Степен на наклона	Площ-хектари	%
равно (0-4)	896,0	1,0
полегато (5-10)	8960,3	10,0
наклонено (11-20)	38529,4	43,0
стръмно (21-30)	37633,4	42,0
мн.стръмно (над 31)	3584,2	4,0
Общо:	89603,3	100,0

Хидроложки условия

Реките на територията на ПП "Странджа" принадлежат към Черноморския водосборен басейн. Най-важните реки, които минават през територията на парка, са Велека и Резовска. Основните водораздели на територията на парка минават по Граничния рид, който разделя водосборния басейн на р. Велека от този на р. Резовска и Босненския рид, който разделя водосборния басейн на р. Велека от водосборите на реките Факийска, Изворска, Ропотамо, Дяволска и Караагач.

Река Велека води началото си от множество карстови извори в близост до гр. Ковчас, Турция. За този участък на реката е характерна висока залесеност и липса на значителни корекции. В България р. Велека развива речната си мрежа между Граничния рид (Резовски рид) на юг и рида Босна на север. Надлъжният наклон на реката се изменя от 33% в горното течение до 0,55% при устието на реката. В горното си течение речната долина е тясна и дълбока и почти изцяло залесена. Приемайки поголемите си притоци - реките Младежка (Каръмлък) и Мечи дол (Лидере), Велека сменя облика си. Речната долина се разширява и се появяват живописни меандри. Променя се дълбочината на реката, която към горното течение е едва 0,8-1,0 м, а при устието и достига 7-8 м. Ширината на коритото също се изменя - от 20 м в горното течение до 80 м при вливането на р. Младежка, като достига при устието 150 м при средна водност. При устието речната долина има широка коритообразна форма с ниски склонове и представлява типичен лиман. Реката е плавателна на повече от 9 км.

Река Велека се отличава с най-добре развита от всички странджански реки приточна система. Левите притоци са повече на брой и по-многоводни от десните. Те се спускат по южния склон на рида Босна. По-важни леви притоци са реките Младежка, Дяволски дол, Стръмница, Еленица и Трашка, повечето от които извираат от рида Босна. Най-дълга е Младежка река (30,4 км, с водосборна площ 232,2 кв.км). Някои от по-малките притоци на Велека пресъхват при сухи години през летния период поради интензивно изпарение и инфилтрация.

Десните притоци извираат от билото на Резовски рид и всичат своите долини в неговите северни склонове. По-значителни от тях са реките Мечи дол (Лидере), Катун, Язменски

дол, Лигурски дол и Колибарски дол. Най-дълга е р. Мечи дол (25,3 км, с водосборна площ 95,1 кв.км).

Дължината на р. Велека е 147 км, а водосборната площ на реката на българска територия е 994,8 кв.км. Басейнът има изтеглена в посока запад-изток продълговата форма, която благоприятства бързото оттичане на валежите и формиране на големи по обем високи вълни в оттока. Поречието на р. Велека има средна надморска височина 311 м. По-значителната част на водосбора е с надморска височина от 300 до 600 м.

Резовска река, известна в Турция под името Паспалдереси, извира източно от гр. Ковчас. След с. Паспала, Турция, е гранична река между България и Турция. Тече главно на изток в дълбока долина и се влива в Черно море чрез лиман. В средното и долното течение са образувани меандри. Долинните склонове са обрасли с дъбови гори. Дължината на реката е 112 км, с водосборна площ 738 кв.км, от които 183,4 кв.км в българска територия. Най-големият приток е р. Велика (в Турция). По-важни притоци на р. Резовска в българска територия са р. Делийска и р. Дълбокия дол. През 80-те години е извършена корекция при устието на реката, поради спорове за шелфовата зона с турската страна. В хидроложки и хидрографски аспект Резовска река, като гранична зона, е слабо изучена.

Оттокът на реките в ПП "Странджа" се формира от дъждовни, снежни и подземни води, като преобладава дъждовното подхранване. Най-големи стойности на дъждовното подхранване се формират през периода ноември-април в резултат от активното влияние на средиземноморските циклони. За подземното подхранване на речната мрежа с най-голямо значение са карстовите води, които се дренират чрез множество карстови извори. Режимът на речния отток в странджанските реки е твърде различен от режима на оттока във вътрешността на страната, което се дължи основно на преходно-средиземноморския климат в съчетание с основните ландшафтни елементи. Периодът на пълноводие започва от началото на януари и свършва в края на април, следван от период на пролетно понижаване на стойностите на оттока през май и юни. Периодът на маловодие започва в началото на юли и продължава до края на септември. От началото на октомври до края на годината започва период на есенно повишаване на оттока, вследствие увеличаването на валежите и намаляване на изпарението. Максимумът на речния отток на р. Велека се проявява през февруари, а минимумът през септември. През зимните месеци - октомври, януари и февруари - преминават 70% от годишната водна маса. Годишният отток на Велека варира от 323,5 млн.куб.м в средно влажна година до 195 млн.куб.м в суха година. Режимът на речния отток в Резовска река е сходен с този на р. Велека. Периодът на пълноводие обхваща месеците януари-април, когато минават 64% от годишния отток. По време на маловодието, настъпващо през юли-септември, минават едва 6% от годишния обем на оттока.

Геоложки строеж

Територията на ПП "Странджа" се характеризира с многообразие от скали с разнообразен произход и широки възрастови граници.

Най-старите формации се разкриват в северозападната част на района. Те са съставени от високо-кристалинни метаморфити: гнайси, амфиболити, слюдени шисти и мрамори с пред-палеозойска възраст. Сред тях е внедрен голям батолит от пред-палеозойски гранити. Върху ерозионната повърхност на гранитите, между селата Звездец и Евренозово, лежат триаски теригенни и варовити седименти. Над тях е разположен ниско-кристалинният Странджански метаморфен комплекс, който изгражда голяма част от територията на парка. Това са типични зеленошистни метаморфни скали - филити с прослойки от мрамори, кварцити, метаалевролити, метаконгломерати и др.

Югоизточната и източна част на територията на парка до бреговете на Черно море е изградена от скалите на вулканогенно-седиментен комплекс с горно-кредна (сенонска) възраст. Той бележи един етап на много интензивна вулканска дейност, като най-впечатляващ е вулканичния апарат Папия (502 м н.в.). Вулканизмът е следван от обширно проявена интрузивна дейност, маркирана от внедряването на големи порции магма, както сред вулканитите, така и сред ниско-кристалинните метаморфити и старите гранити.

Най-младите скали на територията на парка са слабо споени руслови наслаги и по-ограничено представени езерни и делтови седименти с палеогенска и плиоценска

възраст. По-съвременните реки имат относително маломощни съвременни алувиални наслаги.

Климатични условия

Според климатичното деление на страната Странджа попада в две подобласти на Континентално-средиземноморската климатична област: Черноморска климатична подобласт, **климатичен район на Южното Черноморие**, обхващащ 20-25 км по Черноморското крайбрежие южно от Созопол, и Южнобългарска климатична подобласт, **Странджански климатичен район**. Климатът в ПП "Странджа" се формира под континенталното влияние от запад и север, черноморското влияние от изток и средиземноморското от юг. Като цяло странджанският климат има преходно-средиземноморски характер - зимен максимум и летен (августовски) минимум на валежите и сравнително високи средногодишни температури.

Средните годишни температури на въздуха показват известни различия за крайбрежната и вътрешната странджанска зона. Най-високи януарски температури на въздуха се отчитат в Царево и Резово 3,2°C, а на запад се понижават до 1,4°C за М. Търново. Поради липса на ефикасна защита за студените нахлувания от север и северозапад в Странджа се явяват и доста резки застудявания. Измерените абсолютни минимални температури на въздуха са едни от най-високите за страната: -17,6°C за Царево и -22,3°C за Малко Търново. Тези достигнати минимума са ограничение за разпространението на субтропични култури от други региони на същата географска ширина (Кавказ). Максималните температури достигат високи стойности както за Царево, така и за М. Търново - над 40°C. В резултат на по-особената топография тези температури са по-ниски при Резово.

Продължителността на периодите с устойчиво задържане на температурите на въздуха над 5°C и 10°C (за Царево - 303 дни, респ. 222 дни, а за Малко Търново -267 дни, респ. 201 дни), както и късното настъпване на първия есенен мраз и сравнително ранното прекратяване на последния пролетен мраз създават условия за виреене на множество топлолюбиви растения.

Разглежданият район се характеризира със сравнително висока средна годишна влажност на въздуха. Относителната влажност на въздуха през пролетните и летните месеци е по-висока по крайбрежието благодарение на бризовата циркулация.

Като цяло валежите в парка са над средните за страната. Средната годишна сума на валежите се увеличава от крайбрежието към вътрешността - от 650 мм при Царево, 859 мм в Граматиково до 969 мм в Малко Търново. Различна е месечната динамика на валежите. Черноморската част е с подчертан зимен валежен максимум под влияние на Средиземноморието, докато във високите части на планината и в тези на югозапад по границата с Турция се очертава втори максимум през май-юни, като резултат от континенталното влияние.

В района на Странджа преобладават течните валежи. Средният годишен брой на дните със снежна покривка по крайбрежието е под 20 дни, докато във вътрешността се колебае между 20-50 дни. Максимална височина на снежната покривка 120 см е измерена през януари в гр. Малко Търново при средна височина 30 см за същия месец. За Царево максимална височина на снежната покривка 70 см е регистрирана през февруари при средна за същия месец 11 см.

Проследяването на данните за валежите през последните 15 години показва общо намаляване на сумата на валежите и продължителни летни и зимни засушавания. Намалява се най-вече делът на зимните валежи - от 35% на 23%. Това се дължи на глобалното пренасочване на средиземноморските циклони - тенденция, която ако се окаже трайна, би могла да доведе до дестабилизация на региона и промяна на флората и фауната в Странджа.

Ветровият режим в района се характеризира с преобладаващи северни ветрове. В крайбрежните части на изследваната територия от ноември до март духат северните ветрове, от април до август - източните, а през септември и октомври - североизточните. Бризовата циркулация през летните месеци е основна причина за по-голямата честота на източните ветрове през лятото.

Данни за температурата на въздуха и за количеството на валежите са представени съответно в *Таблица № 2* и *Таблица № 3*.

Таблица № 2
за температурата на въздуха

Климатичен район с надморска височина в метри	Средна годишна температура	Средна от год. абсолютна максимална	Средна от год. абсолютна минимална
Климатичен район на Южното Черноморие (0-150 м н.в.)	12,7 / 13,1	30,6 / 40,2	-8,7 / -17,6
Странджански климатичен район (150-700 м н.в.)	10,5 / 12,0	33,0 / 40,5	-15,0 / -22,3

Таблица № 3
за количеството на валежите

Климатичен район с надморска височина в метри	Сума валежи годишно в мм	Месец с максимална валежна сума	Месец с минимална валежна сума
Климатичен район на Южното Черноморие (0-150 м н.в.)	500-700	XII	VIII
Странджански климатичен район (150-700 м н.в.)	650-950	XII, V-VI	VIII

Почви

Територията на ПП "Странджа" попада в Средиземноморската почвена област на Европа и е част от Странджанската почвена провинция на Балкано-Апенинската подобласт. В състава на почвената покривка в парка се наброяват 7 почвени типа. Те са съставени от 12 подтипа с множество комбинации от асоциации, фази и разновидности. В парка преобладават лесивирани канеленовидни почви (излужените канелени горски почви), планосолите (оподзолени канелени горски и псевдоподзолисти канелени почви), жълтоземите и плитките почви (рендзини, литосоли и ранкери). Тук се срещат и червеноземите, които заедно с жълтоземите представляват рядкост за България и за Европа.

Данни за разпределението на дървопроизводителната площ по почвени типове е дадена в Таблица № 4.

Таблица № 4
за разпределението на дървопроизводителната площ по почвени типове

Типове горски почви	Площ-ха	%
алувиални	3664,8	4,09
плитки	8960,3	10,0
метаморфни	3189,9	3,56
лесивирани	41154,8	45,93
планосоли	17651,8	19,7
жълтоземи	10286,5	11,48
червеноземи	4695,2	5,24
Всичко:	89603,3	100,0

Ерозионните процеси в парка са слабо проявени, което се дължи на високата лесистост и на устойчивостта на основните скали. Ерозията в горския фонд обхваща 554,6 ха, предимно голи площи и гори за реконструкция. От тях 362,7 ха (65%) се намират в ДЛ "Малко Търново", 136,9 ха (25%) в ДЛ "Кости", 46 ха (8%) в ДЛ "Царево" и 9 ха (2%) в ДДС "Граматиново".

Част от земите на селскостопанския фонд също са подложени на ерозия независимо от факта, че заемат основно заравнените била с малка надморска височина. В пасищните земи тези процеси се дължат на непълното тревно покритие, по-интензивната паша на определени места и по-слабите възстановителни способности на тревите върху сухите пасища.

Растителност

Странджанската растителност е уникална за Европа. Тя се отнася към биома на широколистните листопадни гори на умерения климат, но се отличават с едификатори и доминанти от евксинската и субевксинската флора или със значимото присъствие на

такива флорни елементи. В голямата си част мезофилните гори от източен бук (*Fagus orientalis*) имат вечнозелен подлес от лавровидни храсти, най-често от странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*), характерни за южно-евксинската растителност, разпространена в Западното Закавказие, Колхида и Черноморското крайбрежие на Мала Азия, а в Европа съхранила се единствено в Странджа. Горите в Странджа са остатък от терциерната растителност. За странджанските гори е характерна инверсията, при която мезофилните букови гори с подлес от зеленика заемат долинните части на склоновете, а дъбовите гори се простират над тях.

Чувствително присъствие в растителността на парка имат съобществата от средиземноморски и субсредиземноморски тип: термофилни дъбови гори с подлес от вечнозелени склерофилни храсти, като пирен (*Erica arborea*), залист (*Ruscus acculeatus*) или тревна покривка от чашковидна звъника (*Hypericum calycinum*), както и храсталаците от грипа (*Phyllirea latifolia*), памуклийка (*Cistus incanus*), тамянка (*Cistus salvifolius*) и др. Силно вторично разпространение, дължащо се на антропогенния фактор, имат храсталаците от келяв габър (*Carpinus orientalis*). Ксеротермните тревни съобщества, заемачи обширни площи по крайбрежието и в западната част на парка, спадат към производната растителност, тъй като са се формирали на мястото на унищожени в миналото гори. Най-широко са разпространени съобществата на садина (*Chrysopogon gryllus*), белизма (*Dichantium ischaemum*) и луковична ливадина (*Poa bulbosa*). По крайбрежните пясъци е развита псамофитна растителност, а покрай реките - гори от черна елша (*Alnus glutinosa*) и върби (*Salix alba*, *S. fragilis*), лонгози, крайречни ливади и др.

Горите заемат 80% от парка. Те се отнасят към 28 горски и 18 храсталачни хабитати от южноевксински тип, включващи гори от източен бук със странджанска зеленика, гори от източен горун и благун, гори от източен бук с източен горун, гори от източен горун със странджанска зеленика, гори от източен бук с кавказка боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*), гори от източен бук с лавровишня (*Laurocerasus officinalis*) и колхидски джел (*Ilex colchica*), гори от източен горун и странджанска зеленика, гори от източен горун с кавказка иглика (*Primula rosea*), гори от източен горун с източен бук, български крайбрежни лонгозни гори, дъбови гори с лъжник (*Quercus hartwissiana*), гори от източен бук, габър и липа и гори с калуна (*Calluna vulgaris*) и хабитатите от субевксински тип, включващи гори от благун и цер и дъбово-габъррови гори. Въз основа на наличната информация бяха определени допълнително 7 горски хабитати, като б от тях са явно застрашени в европейски план. Това са странджански гори от източен горун със зеленика, странджански гори от източен бук с лавровишня и джел, странджански дъбови гори с лъжник, странджански дъбови гори с пирен, странджански гори от източен горун и благун, странджански гори с калуна и странджански дъбови гори с чашковидна звъника.

Дървесните видове в горите на парка, посочени при изготвянето на стопанските планове са 47. От тях 19 вида са интродуцирани в горски култури, предимно върху малки площи, от които иглолистните са 10 вида. Горите в парка са преимуществено широколистни (92%), от които по-малко от 1% са от неместни дървесни видове - тополи, акация, кестен, червен дъб, корков дъб. Иглолистните култури заемат около 8% от горите и в тях преобладава черният бор. Залесявано е още с морски бор, бял бор, дуглазка ела, веймутов бор, кедри, смърч и др.

Основни лесообразуватели в ПП "Странджа" са дъбовете, които формират 67% от горите в парка. Очертават се четири района с различни почвено-климатични особености и различия в доминиращата растителност и основни лесообразуватели:

- крайбрежен район - ДЛ "Царево";
- нискохълмист район - ДЛ "Кости";
- северозападен район - ДЛ "Звездец";
- висока част на Странджа - ДЛ "М.Търново".

В крайбрежния район, който се ограничава от разпространението на източния бук, основни лесообразуватели са благуна (38%) и горуна (40%) с участие и на цер, космат дъб и келяв габър.

В източната, нискохълмиста част на парка в зоната на разпространение на странджанската зеленика преобладават източният горун (36%) и източният бук (30%). Тук благуният заема 19%, а церът 3%.

В северозападната част на парка, най-голяма площ заемат благуният (44%) и церът (18%). Горунът участва с 15%, а източният бук едва с 4%.

Във високите крайгранични западни части на ПП "Странджа" (над 350-400 м н.в.) в състава на горите преобладават горунът (44%) и източният бук (41%) с участие на вечнозелени колхидски храсти.

Характеристика на горския фонд

По Заповед за обявяване на парка и последваща Заповед за изключване на територии за миннодобивна и кариерна дейност общата площ на ПП "Странджа" е 116 068,5 ха (при обявяването площта е била 116 136,2 ха), като се разпределя по фондове както следва: горски фонд 83037,5 ха и земеделски земи 33031,0 ха.

По компютърни изчисления от цифровия модел на парка, разработен въз основа на подадените от общинските поземлени комисии данни за земеразделянето и гороразделянето към края на 2000 г., територията на ПП "Странджа" се разпределя както следва: горски фонд 92449,5 ха, земеделски земи 21887,9 ха и други 1500,4 ха или общо 115 837,8 ха.

Според последните лесоустройства (1996-1998г.) **горският фонд на парка е 93638 ха** като увеличението е с новоустроени гори от бившия "мелиоративен фонд". Това съставлява 80,7% от територията на парка и 2,5% от горския фонд на България.

По вид на собствеността разпределението е дадено в *Таблица № 5*.

Таблица № 5

Разпределение на площите по собственост

Собственост	Площ в ха	%
Държавна	80616,4	69,6
Общинска	12400,0	10,7
Временно стопанисвана от общината	9385,9	8,1
Частна	12963,5	11,2
Религиозна, кооперативна и др.	472,0	0,4
ОБЩО:	115837,8	100,0

Таблица № 6

Разпределение на общата площ по вид на земите

Вид на земите	Площ в ха	%
Залесена площ	89376,3	95,4
Незалесена дървопроизводителна площ	227,0	0,2
Недървопроизводителна площ	3476,0	3,7
Горски пасища	558,7	0,6
ОБЩО:	93638,0	100,0

Таблица № 7

Разпределение на залесената площ по вид на горите

Вид на горите	Площ в ха	%
Иглолистни	7507,6	8,4
Широколистни високостъблени	54608,9	61,1
За реконструкция	5898,8	6,6
Издънкови за превръщане	21182,2	23,7
Нискостъблени	89,4	0,1
Тополови	89,4	0,1
ВСИЧКО:	89376,3	100,0

Горите и голите горски площи на територията на ПП "Странджа" се отнасят изцяло към групата гори със защитни, рекреационни и други функции и гори в защитени територии.

През последните 5 години горското стопанство в ПП "Странджа" се развива в съответствие с лесоустройствените проекти на петте ДЛ, изготвени в периода 1996-1998г. Поради включване на новоустроени гори от бившия мелиоративен фонд площта на горските територии се е увеличила от 83072,9 ха по времето на обявяване на парка на 93638 ха. По този начин общата горска площ към момента представлява 80% от територията на парка. От нея 75% попадат в труднодостъпни зони, като 25% са в

граничната полоса. Общият запас от дървесина възлиза на 16 972 355 куб.м, което съставлява 3,7% от запаса на горите в България.

Независимо че от обявяването на парка горите на територията му следва да преминат в категорията **гори със специално предназначение**, те продължават да се ползват по стопански начин - веднъж, поради факта че в ЛУП на ДЛ "Царево" горите са с непроменена категория и втори път, поради характера на предвидените мероприятия в останалите ЛУП. Като цяло предвижданията на ЛУП са свързани с намаляване на ползването. Предвиденото при последните измервания на горите 1996-1998 г. ползване на дървесина възлиза на 150 000 куб.м годишно. Поради причини от административно-икономически характер, последните десет години се характеризират с намалено ползване на горите. Добитата през 1998 г. дървесина възлиза на 85% от предвиденото. Продължава неблагоприятната тенденция за неизпълнение на отгледните сечи (77% от предвиденото) - процес, който се задълбочава и води до влошаване на качеството на гората. На територията на парка са извършвани производствени опити за прилагане на възобновителни сечи с удължен период на възстановяване, както и | отгледни сечи по метода на ранната индивидуализация (избор на "дървета на бъдещето"), които са приети за внедряване в практиката.

Санитарно състояние на гората

За антропогенно повлияни гори, каквито са преобладаващата част от горите в ПП "Странджа", общото здравословно състояние е добро. Възникващите периодично проблеми са резултат от въздействието на абиотични и биотични фактори. С възрастта интродуцираните в Странджа иглолистни видове проявяват повишена чувствителност към летните засушавания по крайбрежието, мокрите снеговалежи и поледици във вътрешната територия на парка и нападенията на вредители. Разпадането на културите от съхнене, снеголоми и снеговали ускоряват необходимостта от възстановяване на естествената растителност с отчитане на икономическия ефект от дърводобива.

Обезпокоително е съхненето при издънковите дъбови гори с възраст 80-100 години, предизвикано от биологични причини и закъснялото им превръщане във високоствълбени. Разпространението на черния имел в островните възрастни гори сред обширните младиняци е процес, предизвикан от ускореното им изсичане и възобновяване върху големи площи.

Общото засушаване през последното десетилетие се е отразило неблагоприятно върху влаголюбивите южно-евксински храсти (странджанска зеленика, кавказка боровинка), за които паркът е периферия на ареала им. Поради липса на насочен екологичен и биологичен мониторинг не може да се очертае ясно тенденцията на промените в тяхното състояние.

Обширните масиви от млади дъбови и букови гори (40% от горите), създадени след възобновителни сечи през последните 40 години, имат характер на агроecosистеми и тяхното бъдеще като устойчиви гори зависи от провеждането на лесовъдски мероприятия за отглеждане и избор на дървета на бъдещето, за създаване на сложни, имитиращи естествените гори съобщества.

Намаляването на броя на домашните животни на територията на парка редуцира и пашата в горите, което се отразява благоприятно върху възобновителните процеси в естествените семенни и издънкови гори, както и върху формирането на подлес в горите и разширяването на популациите на редки и защитени храсти (кавказка боровинка, калуна, пирен и др.).

Каламитетни нападения от вредители по широколистните гори се предизвикват периодично - на 20-30 години, от гъботворката и частични обезлиствания от педомерки. Проведените мерки за ограничаване на нападенията чрез биологични препарати в атрактивните райони на парка (крайбрежие, пътища, селища) са се отразили благоприятно върху ограничаване популациите на вредните насекоми. Обезпокоителни са разширяващите се в иглолистните култури нападения от листогризеци насекоми - борови листни оси, което допълнително ще ускори процесите на тяхното разпадане.

Странични ползвания

Разрешените за паша площи по ЛУП възлизат на 40 000 ха, което съставлява 48% от горския фонд, а капацитетът им по норматив възлиза на 30 800 глави едър добитък и 180 000 глави дребен добитък. По оперативни данни от общините към 01.06.1999 г. на

територията на парка се наброяват около 770 глави едър добитък и 15 000 глави дребен добитък, от които около 5000 кози. Този факт показва от една страна, че площите за паша се използват значително под възможностите им, но от друга говори за реалните нужди от паша през този период и в перспектива. Характерен момент е ползването на горите за паша на кози и свине, която се допуска без специален регламент, независимо от режима на територията.

От страничните ползвания в горите с определено значение е брането на билки, гъби и горски плодове. От анализа на издадените разрешителни става ясно, че този тип ползване се осъществява основно в горските територии. За степента на различните ползвания от горите може да се съди и по приходите от тях. Анализите за 1998 г. показват, че делът на приходите от странични ползвания е незначителен - около 0,2% от общия приход, който се реализира основно от добив на дървесина при възобновителни и отгледни сечи.

Местното население традиционно събира билки, диворастящи плодове, подправки и гъби за нуждите на личното домакинство. Количествата, събирани за този вид нужди е трудно да се анализират поради липсата на изходни данни. Сред предпочитаните билки и диворастящи плодове са жълт кантарион (*Hypericum perforatum*), мащерка (*Thymus sp.div.*), шипка (*Rosa sp.div.*), глог (*Crataegus monogyna*), коприва (*Urtica dioica*), киселица (*Malus sylvestris*), трънка (*Prunus spinosa*), скоруша (*Sorbus domestica*), дрян (*Cornus mas*) и др. Най-популярните ядливи гъби сред местното население са сърнела (*Macrolepiota procera*), манатарка (*Boletus sp.*) и булка (*Amanita caesarea*). Тези растителни суровини са традиционна част от кулинарния бит в Странджа.

Събирането на лечебни растения, диворастящи плодове и гъби с цел продажба също се практикува като традиционно занимание за част от населението в парка. Мащабът и интензивността, с които се развива билко- и гъбосъбирането са в пряка зависимост от състоянието на природните запаси, търсенето на пазара и наличието на инфраструктура за събиране. През периода 1996-2001 г. обект на събиране са били 9 вида билки, 3 вида диворастящи плодове и 2 вида гъби. Годишният обем на събираните билки и диворастящи плодове е в границите 1100-4686 кг, с изключение на 1996, 1997 и 1998г., когато високите обеми изкупувани количества (до 96910 кг) се дължат на търсенето на жълт кантарион. За анализирания период са издадени разрешения за събиране на 137496 кг билки и плодове. От видовете под ограничителен режим за периода, еднократно, през 2001г., е определена квота от МОСВ за 50 кг корени от лудо биле.

Общото количество гъби, събрани за търговски цели с разрешително е 30315 кг. Манатарката и пачи крак, представляват относително постоянен търговски интерес, но ползването силно се влияе от промяната в метеорологичните режими и пазарната конюнктура.

Лечебни растения

От флората на ПП "Странджа" като лечебни растения, по смисъла на Закона за лечебните растения, могат да се считат **501 вида**, принадлежащи към 94 семейства. Те представляват 37,7% от висшата флора в парка и 70% от диворастящите лечебните растения в България. От този фонд 144 вида имат стопанско значение и са обект на събиране, заготовка и търговия за нуждите на националния и международния пазар.

Таксономичното разпределение на целия фонд от лечебни растения може да се представи по следния начин: с най-голям дял са Покритосеменните растения (отдел *Magnoliophyta*) - 482 вида или 96%. От тях 440 вида или 87,8% принадлежат към Двусеменните растения (Клас *Magnoliopsida*), а 42 вида или 8,1% са Едносеменни растения (Клас *Liliopsida*). Папратите (Отдел *Polypodiophyta*) са 12 вида, Хвоцете (Отдел *Equisetophyta*) - 4 вида и Голосеменните (Отдел *Pinophyta*) - 3 вида. С най-голям брой видове са представени семействата: Сложноцветни - *Asteraceae* (57), Устноцветни - *Lamiaceae* (56), Бобови - *Fabaceae* (31), Сенникоцветни - *Apiaceae* (24), Живеничеви - *Scrophulariaceae* (23), Розоцветни - *Rosaceae* (22), Кръстоцветни - *Brassicaceae* (22).

Разпределението на фонда от лечебни растения в хоризонтална и вертикална посока се отличава с някои характерни особености. Според степента на разпространение, лечебните растения могат да се разделят в три групи. Първата включва 170 вида с широко разпространение в парка. Видовете от тази група се отличават с широка екологична пластичност и са предимно от категорията на плевелите и рудералите. Втората група обединява 192 вида с широко разпространение, но екологично свързани

с естествени горски или производни местообитания. В третата трупа са включени 76 вида лечебни растения с локализирано разпространение (някои известни само от 1-2 находища в парка) и най-често привързани към специфични екологични ниши - влажни, пясъчни, засолени или скални терени.

Поради липса на ясно изразена височинна зоналност в растителната покривка и инверсно разположение на дъбовите спрямо буковите гори, вертикалното разпределението на лечебните растения трудно може да се анализира. Поради тази причина е направен опит за анализ на фонда по основни хабитатни типове (идентифицирани екологично и физиономично), представени в парковата територия както следва:

- гори от източен бук - 55 вида;
- дъбови гори - 92 вида;
- храстови съобщества - 45 вида;
- тревисти съобщества (ливади и пасища) - 159 вида;
- псамофитни и халофитни съобщества - 17 вида;
- хигромезофилни съобщества по крайбрежия на реки, потоци и извори- 33 вида;
- крайречни дървесни съобщества от лонгозен тип - 33 вида;
- тревни съобщества във влажни зони (макрофитна растителност) - 15 вида;
- скални терени - 11 вида;
- рудерални и плевелни съобщества - 166 вида.

Общият брой надвишава горепосочената цифра (501 вида), тъй като голям брой видове се срещат в повече от един хабитат.

В зависимост от степента на застрашеност, част от фонда на лечебните растения - 54 вида (10%), се отнася към различни природозащитни категории:

- в Червената книга на България са включени 19 вида, като 5 са с категория "застрашен" и 14 с категория "рядък";
- защитени от закона за защита на природата са 18 вида;
- под специален режим на ползване са 30 вида, от които 20 са забранени за събиране за стопански цели от естествените находища и 10 вида са под ограничителен режим;
- в списъка на Конвенцията по международна търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES) - 16 вида.

Видове от "Червена книга на НР България" и защитени от закона

От микотата в парка са проучени само **гъбите** (макромицети), като данните за тях са също недостатъчни. Установени са 61 вида и 1 вариетет. С няколко изключения те принадлежат към клас *Basidiomycetes*. Ценните ядливи гъби са 20 вида. От тях широко разпространени в парка са 14 вида. Останалите видове са предимно с по 1 находище от малкото проучени места. От разпространените в парка гъби застрашени или редки в Европа са 13 вида. От тях в България 3 се считат за "уязвими" и 3 за "редки" видове. Рядък е и още един вид, не фигуриращ в европейския списък. Защитени видове по Бернската конвенция са гъбата булка (*Amanita caesarea*), бронзовата и царската манатарка (*Boletus aereus*, *B. regius*).

В Странджа са установени 74 вида **мъхове**. От тях 59 вида принадлежат към клас лиснати мъхове (*Bryopsida*) и 15 вида към клас чернодробни мъхове (*Marchantiopsida*). Преобладават почвените мъхове в открити терени, в букови и в дъбови гори. В Червената книга на европейските мъхове е включен един вид (*Metzgeria simplex*), а в Списъка на редките и застрашените мъхове в България 13 вида. От тях 10 вида имат в Странджа единственото си находище в страната, а останалите 4 вида - едно от двете си находища.

В Странджа са известни 1666 вида и 54 подвида **папратовидни, хвощообразни и семенни растения**, което съставлява 47,6% от видовия им състав в България. Папратовидните са представени от 22 вида, а хвощообразните от 5 вида. От семенните растения с най-много видове са представени семействата Сложноцветни (*Asteraceae*) - 191 от 62 рода, Житни (*Poaceae*) - 154 вида от 72 рода и Бобови (*Fabaceae*) - 146 вида от 28 рода.

Флората в парка се отличава с голям брой терциерни реликти - 63 вида. Седем от видовете се срещат в Европа единствено в Странджа. Някои от тези видове са основни ценообразуватели, като зелениката и странджанското вълче лико (*Daphne ponticum*),

други са сред видовете с най-голямо консервационно значение - кавказката боровинка, лъжникът, колхидският джел, търиловото великденче (*Veronica turrilliana*).

Флористичните ендемити наброяват 55 вида. Локални за Странджа планина ендемити са търиловото великденче и йордановото подрумиче (*Anthemis jordanovii*), а за западното Черноморско крайбрежие - калиакренското плюскавиче (*Silene caliacrae*) и лепидотрихумът (*Aurinia uechtritziiana*). Българските ендемити са представени от 6 вида и 3 подвида - българска круша (*Pyrus bulgarica*), хилядолистен воден морач (*Oenanthe millefolia*), българско еньовче (*Galium bulgaricum*), крумово великденче (*Veronica krumovii*) и други. Балкански ендемити са 39 вида и 5 подвида.

Като консервационно значими са определени 134 вида и подвида. От тях 4 вида са застрашени на световно ниво, други 11 на европейско, 112 вида (освен застрашените на по-високо ниво) са записани в националната Червена книга, а 7 вида са редки за страната. Защитените растения са 59 вида, като 5 са строго защитени и по Бернската конвенция. Популациите на стотици видове имат европейско или световно консервационно значение. Почти всички консервационно значими видове имат находища в странджанските резервати, защитени местности и природни забележителности.

Лов и риболов

В съответствие с ловностопанското райониране на България територията на ПП "Странджа" попада изцяло в Странджанско-Сакарската подобласт. В района на Странджа преобладават едродивечовите местообитания.

Представители на **чифтокопитните бозайници**, обект на лов, които обитават постоянно или временно територията на парка, са благородният елен, сърната и дивата свиня. Докато сърната се среща повсеместно, благородният елен е разпространен най-вече в ДЛ "Царево", ДЛ "Граматиново" - м.Студената вода, Кабранча, ДЛ "Звездец" в района на м. Босна и между реките Велека и Младежка. В ДЛ "Кости" обитават единични екземпляри, които са в постоянна миграция. В ДЛ "Малко Търново" също се наблюдава мигрираща трупа от 5-10 бр. Подобно на сърната, дивата свиня е разпространена повсеместно. В началото на 90-те години, вследствие на чума по дивата свиня запасът ѝ временно намалява, но в последните години е възстановен. На място се наблюдава хибридизация между дивата свиня и източно-балканската домашна свиня.

От незащитените видове **дребен дивеч**, обект на лов са заекът, който е разпространен повсеместно в откритите площи, но с незначителна гъстота, както и катерицата, която обитава целия район с неравномерна гъстота.

От **хищниците** обект на лов са вълк, чакал, лисица, язовец, бялка и черен пор. Присъствието на вълка в парка е незначително, докато чакалът и лисицата са повсеместно разпространени видове. Язовецът и черният пор са разпространени повсеместно с неравномерна гъстота, докато бялната се придържа близо до населените места.

От **птиците**, обект на лов са яребицата, пребиваваща в периферните части на гората и откритите площи на парка, горският бекас, обикновената бекасина, гривяк, гургулица, гугутка и гълъб-хралупар и разрешените за лов по ЗЛОД представители на разред гъскови - зимно и лятно бърне, голяма белочела гъска, шилоопашата гъска, зеленоглава патица, фиш и др. Докато гургулицата се среща повсеместно, гривякът и гълъбът-хралупар преобладават в средно възрастните и възрастните горски насаждения, а гугутката се придържа близо до населените места.

От **рибите** обект на любителски риболов са пъстървовите, шарановите, виюновите и попчетата.

На територията на парка характерно явление са **скитащите кучета**, предимно в близост до населени места.

Действителните **дивечови запаси** на основните видове дивеч по данни от РУГ - Бургас за 1999 г. са под допустимите почти във всички държавни лесничества: благороден елен – при допустим запас от 460 бр. действителния запас е 250 бр.; сърна – 2600 бр. / 1280 бр. и дива свиня – 1350 бр. / 675 бр. За същата година по данни от пролетното преброяване запасите на хищниците сочат 3 бр. вълци, разпространени единствено в ДЛ "Малко Търново", 282 бр. чакали и 173 бр. лисици, сравнително равномерно разпределени в парковата територия. Голямата плътност и повсеместно

разпространение на чакала оказва особено отрицателно въздействие върху запасите от сърна.

Здравословното състояние на дивеча е добро. От 1985г. не са отбелязвани епизоотии в района.

По отношение на **рибните запаси** в реките на ПП "Странджа" всички изследвания през последните години показват критично занижаване и изчезване на някои от видовете.

По данни от 2002 г. в парка действат 18 ловни дружинки: 11 от Община Малко Търново и 7 от Община Царево, с общо 613 ловци. За същата година предоставената ловна площ възлиза на 44018,8 ха и е увеличена повече от два пъти в сравнение с 2000 г.

Със Заповед № 453/21.05.2002 г. на НУГ към МЗГ на територията на парка е създадена Държавна дивечовъдна станция (ДДС) "Граматиново" с обща дивечоразвъдна площ 27840 ха, от които 15546 ха в ДЛ "Граматиново". ДДС стопанисва дивеча в държавните ловностопански комплекси "Ограш", "Кондолово" и "Чуплака", а останалите ловностопански райони на територията ѝ се предоставят на ловните дружини. Формирането на ДДС цели създаване на здрави дивечови запаси при оптимална гъстота, подобряване на условията за ловен туризъм, наблюдение, селекция и постепенно превръщане на подборния отстрел в основен метод за ползване на едрия дивеч.

Защитени територии

Териториите със собствен статут на природозащита в границите на ПП "Странджа" са с обща площ 10860,0 ха, което съставлява 9,36% от общата територия на парка. В тази площ не присъства ПЗ "Братанова пещера", която е включена в територията на резерват "Витаново". От посочената площ 5388,7 ха са в резервати (4,64% от територията на парка), 5169,4 ха в защитени местности (4,45% от територията на парка), 51,9 ха в природни забележителности (0,05% от територията на парка) и едно историческо място с площ 250 ха (0,22% от територията на парка).

Общата площ на буферните зони към резерватите по заповедите за тяхното обявяване възлиза на възлиза на 1517,6 ха.

Резервати – Витаново, Средока, Тисовица, Силкосия, Лопушна и Узунбоджак.